

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain muuttamisesta (HE 199/2021 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Kanerva Sunila, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Tatu Pahkala, työ- ja elinkeinoministeriö
- asiantuntija Henri Hämäläinen, Energiavirasto
- voimajärjestelmäasiamies Petri Nieminen, Huoltovarmuuskeskus
- johtaja Reima Päivinen, Fingrid Oyj
- toimitusjohtaja Pasi Kuokkanen, Suomen sähkönkäyttäjät ry
- toimialapäällikkö Tage Fredriksson, Bioenergia ry
- asiantuntija Petteri Haveri, Energiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Teollisuuden Voima Oyj
- Paikallisvoima ry
- Suomen Lähienergialiitto ry
- Suomen Tuulivoimayhdistys ry
- Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Metsäteollisuus ry

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annettua lakia. Laki saatettaisiin vastaamaan sisällöltään sähkön sisämarkkinoista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen vaatimuksia resurssien riittävyyden arvioinnin sekä kapasiteettimekanismien käyttöönoton osalta. Esityksen tavoitteena on taata edellytykset tehoreservin ylläpidolle myös jatkossa kehittämällä tehoreservijärjestelmää vastaamaan strategisia reservejä koskevia uusia Euroopan unionin sääntelyn vaatimuksia. Tehoreservijärjestelmän tavoitteena olisi jatkossakin riittävän sähkön toimitusvarmuuden tason ja resurssien riittävyyden varmistaminen talvikauden huippukulutuksen aikana.

Tehoreservin tarve ja määrä arvioitaisiin jatkossa vähintään kahden vuoden välein ja arviointi pohjautuisi mainitun sähkömarkkina-asetuksen mukaiseen eurooppalaista resurssien riittävyysarviointia täydentävään kansalliseen arvioon. Tehoreservin määrän määrittämisen pohjana olisi valtioneuvoston päätöksellä määritetty toimitusvarmuuden tavoitetaso, joka perustuisi Energiaviraston antamaan ehdotukseen.

Tehoreservin osallistuminen laajentuisi koskemaan voimalaitosten ja kulutusjoustoon kykenevien kohteiden tai niiden yhdistelmien lisäksi myös lain tekniset vaatimukset täyttäviä energiavarastoja sekä tuotannon ja varastoinnin yhdistelmiä eli aggregointia. Aggregoinnilla tarkoitetaan toimintoa, jossa yhdistetään usean asiakkaan kuormia tai tuotettua tai varastoitua sähköä. Jatkossa Ahvenanmaalla, Virossa, Ruotsissa tai Norjassa sijaitsevat yksiköt voisivat ottaa osaa tehoreservin kilpailutukseen, jos Energiavirasto arvioisi rajat ylittävän osallistumisen teknisesti mahdolliseksi. Tehoreserviin osallistumisen tekniseksi vaatimukseksi asetetaan lisäksi sähkömarkkina-asetuksen mukaiset päästörajat.

Tehoreservi otettaisiin käyttöön tilanteessa, jossa sähkön kysyntä ja tarjonta eivät kohtaakaan talvikauden sähkönkulutuksen huippuina. Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija määräisi tehoreservinä toimivien yksiköiden ajojärjestyksen kokonaistaloudellisen harkinnan perusteella tehoreservin käyttösääntöjen mukaisesti.

Järjestelmän kustannukset rahoitettaisiin kuten tähänkin asti sähkökulutukselle kohdistuvilla erillisillä maksuilla, joita järjestelmävastaava kantaverkonhaltija olisi oikeutettu keräämään siirto- ja palveluiden käyttäjillä. Tehoreservi on jatkossa aiemmasta poiketen komissiolle ilmoitettavaa valtiontukea sähkömarkkina-asetuksen muutosten vaatimuksesta.

Esitys liittyy vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja lähtökohdat

Tehoreservijärjestelmän tarkoituksena on sähkön toimitusvarmuuden tason turvaaminen sähkönkulutuksen huippujen ja merkittävien sähköntuonnin ja -tuotannon häiriöiden aikana. Tehoreserviyksiköjä voidaan ottaa käyttöön, jos markkinaehtoinen tarjonta ei riitä kattamaan sähkön kysyntää.

Esityksen tavoitteena on saattaa tehoreserviä koskeva lainsäädäntö vastaamaan sähkön sisämarkkinoita koskevan asetuksen (EU) 2019/943 vaatimuksia ja mahdollistaa tehoreservin käyttö myös jatkossa. Asetuksessa säädetään kapasiteettimekanismien käyttöönotosta ja järjestelmille asetettavista vaatimuksista, ja kansallinen sääntelyvara asiassa on rajallinen.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esityksessä ehdotettua sääntelyä perusteltuna ja puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa selvitetyin täsmennyksin.

Keskeiset ehdotukset

Laissa säädettäisiin sähkön toimitusvarmuuden tason asettamisesta sekä kansallisesta resurssien riittävyysarvioinnista. Toimitusvarmuuden tavoitetaso asetettaisiin valtioneuvoston päätöksellä, ja se pohjautuisi Energiaviraston ehdotukseen. Energiavirasto laatisi kansallisen resurssien riittävyysarvioinnin vähintään joka vuosi. Näiden pohjalta Energiavirasto määrittäisi tehoreservin tarpeen vähintään joka toinen vuosi. Energiavirasto kilpailuttaisi ja hankkisi tehoreservin vuosittain. Sähkömarkkina-asetus edellyttää tehoreservin notifiointia valtioneuvostona, ja ennen ensimmäistä hankintaa järjestelmälle tulee saada Euroopan komission hyväksyntä.

Tehoreserviin voisivat jatkossa osallistua jatkossa energiavarastot, voimalaitokset sekä kulutusjoustokohteet, yksittäin tai aggregoituina. Vähimmäistajouskoko laskisi 10 megawattista yhteen megawattiin. Yksiköiden tulisi jatkossa täyttää EU:n sähkömarkkina-asetuksen päästörajavaatimukset.

Lakiehdotuksessa mahdollistettaisiin EU-lainsäädännön edellyttämällä tavalla rajat ylittävä osallistuminen tehoreservijärjestelmään. Energiaviraston tulee ennen kilpailutusta arvioida, onko osallistuminen teknisesti mahdollista. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on toisaalta tuotu esille, että rajat ylittävään osallistumiseen liittyy käytännössä edelleen sekä teknisiä että täytäntöönpanoon liittyviä haasteita.

Talousvaliokunta korostaa, että nyt ehdotettu sääntely perustuu sähkömarkkina-asetuksen vaatimuksiin. Sähkömarkkina-asetus antaa kuitenkin jäsenvaltioille mahdollisuuden ottaa huomioon strategisen reservin osalta ulkopuolisen osallistumisen reunaehdot. Kyse on teknisesti erittäin monimutkaisesta kysymyksestä, ja tämä tehtävä on lakiehdotuksessa osoitettu Energiavirastolle. Arvio on tehtävä sähkömarkkina-asetuksen 26 artiklan säännökset huomioiden. Tehoreservin tarve määritellään sähkömarkkina-asetuksen perusteella hyvin yksityiskohtaisen metodologian mu-

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

kaisesti perustuen eurooppalaiseen resurssien riittävyysarvioon ja sitä täydentävään kansalliseen riittävyysarvioon ja kansalliseen luotettavuusstandardiin.

Sääntely jättää vain vähän kansallista liikkumavaraa. Tältä kannalta talousvaliokunta pitää nyt ehdotettua lainsäädäntöä perusteltuna. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 6 luku antaa Energiavirastolle toimivallan tehdä asiassa laajaa yhteistyötä naapurimaiden sääntelyviranomaisten kanssa. Lisäksi sähkömarkkina-asetuksen 26 artikla säättää tarkemmin siirtoverkonhaltijoiden yhteistyöstä kapasiteettimekanismien osalta.

Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin tarkoituksena on, että Energiavirasto arvioisi mahdollisuutta rajat ylittävään osallistumiseen ja päättäisi asiasta ennen tarjouskilpailun järjestämistä. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, ettei 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöstä tule pitää valituskelpoisena hallintopäätöksenä. Kyse on tässä vaiheessa hankintamenettelyn valmistelusta ja sen arvioinnista, onko rajat ylittävä osallistuminen edellä kuvattujen kriteerien mukaisesti teknisesti mahdollista ja täyttyvätkö sähkömarkkina-asetuksen 26 artiklassa säädetyt edellytykset. Talousvaliokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että pykälän yksityiskohtaisten perusteluiden toisen kappaleen viimeinen virke muutoksenhakukelpoisesta päätöksestä on ristiriidassa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:n kanssa. Talousvaliokunta katsoo, että kyse on tehoreservin hankintamenettelyn valmisteluun liittyvästä päätöksestä, joka ei muodosta valituskelpoista hallintopäätöstä.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että eri resurssien osallistumista tehoreserviin tulee voida rajoittaa siten, että tehoreservin käyttösäännöissä voidaan määritellä tehoreserviin osallistuville yksiköille vaatimuksia yhden yksittäisen aktivoinnin enimmäiskestolle ja kahden peräkkäisen aktivoinnin väliselle minimiajalle. Käytösäännöissä tulisi myös voida soveltaa eripituisia vaatimuksia erityyppisen kapasiteetin osalta. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan tämä vastaa myös nykyisin noudatettua käytäntöä, eikä oikeustilaa tältä osin ole tarkoitettu muutettavaksi. Nyt ehdotettu lakiehdotuksen 8 §:n sääntely vastaa keskeisiltä osin voimassa olevan lain 8 ja 9 §:n sääntelyä, ja sääntelyn tarkoituksena on jatkossakin mahdollistaa nykyistä vastaava käytäntö, vaikka tehoreserviyksiköiden vaatimusten tuleekin olla syrjimättömät ja tasapuoliset eri resursseille.

Tehoreservijärjestelmän kehittäminen

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille näkemyksiä myös tehoreservijärjestelmän tulevista kehittämistarpeista. Hallituksen esityksen lähtökohtana on, että tehoreservin korotettu käyttövalmius rajataan jatkossakin talvikuukausille. Energiamurros korostaa tehoreservin merkitystä resurssien riittävyyden varmistajana. On esitetty myös arvioita siitä, että huoltovarmuuskätkökuulmasta tehoreservin tulisi olla käytössä ympäri vuoden 12 tunnin valmiudessa. Sääriippuvaisen tuotannon lisääntyessä talousvaliokunta katsookin tarpeelliseksi selvittää erilaisia vaihtoehtoja tuotannon turvaamisesta ympärivuotisesti kaikissa tilanteissa. Samalla tuotantorakenteen muutos tulisi ottaa huomioon selkeämmin lainsäädännössä ja kansallisessa riittävyyden arvioinnissa. Säästökykyiset sähkön lauhde- ja vastapainetuotannot ovat voimakkaasti korvautumassa heikomman säästökyvyn tuuli- ja ydinvoimalla. Kivihiiilen ja polttoturpeen poistuminen energiantuotantopaletista vahvistaa tätä ilmiötä. Tämä voi lisätä vakavien häiriötilanteiden riske-

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

jä, ennen kuin energiavarastoinnin ja akkuteknologian kehittyminen ehtivät tuoda ratkaisuja tehoreservikäytänteisiin.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille myös, että tehoreservin kustannuksia olisi perusteltua kohdistaa myös sähkön tuottajille. Asiaa koskevaa lain 12 pykälää ei ole tässä yhteydessä ehdotettu muutettavaksi. Talousvaliokunta yhtyy arvioon siitä, että tehoreservi turvaa sähkön saantia ennen kaikkea loppukäyttäjille, jolloin maksujen kohdistuminen kulutukselle on tältä kannalta perusteltua. Mikäli tehoreserviä aktivoitaisiin, tasepoikkeamista jouduttaisiin maksamaan erittäin korkea hinta. Jos poikkeama johtuisi tuotannosta, kohdistuisi kustannus joka tapauksessa näille toimijoille. Talousvaliokunta pitää kuitenkin tärkeänä arvioida myös tehoreservin kustannusten kohdistumista järjestelmää jatkossa kehitettäessä.

Talousvaliokunta korostaa, että nyt esitetyt tehoreservijärjestelmän muutokset ovat taustalla olevan EU-sääntelyn vaatimuksiin perustuvia välttämättömiä muutoksia. Samalla talousvaliokunta pitää tärkeänä arvioida jatkossa järjestelmän laajempia kehittämistarpeita käynnissä oleva energiamurros ja EU-sääntelyn asettamat reunaehdot huomioon ottaen. Tässä arvioinnissa tulee toimijoiden ja viranomaisten yhteistyössä arvioida yhteiskunnan kokonaisedun mukaista varautumista, nykyisen tehoreservimenettelyn mahdollisia laajempia uudistamistarpeita ja huoltovarustusreservin kaltaisten valmiusjärjestelyjen tarvetta.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

6 §. Tehoreservinä toimivien yksiköiden valintaperusteet. Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella pykälän 1 momentin viimeisen virkkeen sisältämien vertailuperusteiden on tarkoitus olla keskenään samanarvoisia ja virkkeessä oleva sana ”ja” tulee tämän vuoksi poistaa ja korvata pilkulla.

10 §. Tehoreservin käyttösopimus. Talousvaliokunta esittää 10 §:n 2 momentissa käytetyn ilmaisun ”ajovalmiuden ylläpidolle” muuttamista muotoon ”käyttövalmiuden ylläpidolle”, jotta säännöksen terminologia olisi yhtenäinen 14 §:n kanssa.

12 a §. Korvauksen maksamisen erityiset edellytykset. Talousvaliokunta esittää, että pykälän sanamuotoa täsmennetään siten, että siitä käy täsmällisemmin ilmi, mitä säännöksessä tarkoitettuilla suuntaviivoilla tarkoitetaan. Talousvaliokunta esittää, että käsite ”valtioneuvoston suuntaviivojen mukainen” täsmennetään muotoon ”Euroopan unionin valtioneuvoston suuntaviivojen mukainen”.

16 §. Tehoreservijärjestelmään liittyvän veloitteen rikkominen. Talousvaliokunta toteaa, ettei säännöksen tarkoituksena ole, että maksetut korvaukset perittäisiin aina takaisin kokonaisuudessaan sääntörikkkeen vakavuudesta riippumatta. Jo ehdotetussa muodossaan säännös jättää harkintavaltaa, joka mahdollistaa sääntörikkomuksen vakavuuden huomioon ottamisen säännöksiä sovellettaessa. Talousvaliokunta pitää kuitenkin tarpeellisena täsmentää 16 §:n 2 momentin säännöstä siten, että siinä todetaan nimenomaisesti, että Energiavirasto voi velvoittaa tehoreservinä toimivan yksikön haltijan palauttamaan *rikkomuksen vakavuudesta riippuen kokonaan tai osaksi* korvauksen, jonka järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on käyttösopimuksen perusteella maksanut.

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

18 §. Tietojen antaminen. Talousvaliokunta korostaa, että 18 §:n 1 momentissa säädetään valvontatietojen saamisesta valvottavilta yrityksiltä ja niitä käsittelee valvova viranomainen, jota sitovat julkisuuslain salassapitosäännökset. Talousvaliokunta korostaa, että säännöksissä tarkoitettavat tarvittavat tiedot eivät sisältäisi salassa pidettäviä yksityiselämän tai henkilötietojen suojan kannalta merkityksellisiä tietoja. 18 §:ssä säädetty tiedonsaantioikeus ei oikeuta luovuttamaan perustuslain 10 §:n suojaamia yksityisyyden suojan piiriin kuuluvia tietoja tai henkilötietoja.

Pykälän 2 momentissa puolestaan säädettäisiin tietojen edelleen luovuttamisesta Energiavirastosta ministeriölle, joka tarvitsee tietoja erityisesti valtioneuvoston ilmoitusten käsittelyyn ja tekemiseen. Tällöin kysymys voi osaksi olla liike- tai ammattisalaisuuden sisältävien tietojen edelleen luovuttamisesta.

Talousvaliokunta esittää, että lakiehdotuksen 18 §:n 1 momenttia täsmennetään siten, että momentti koskisi yksiselitteisemmin valvontatietojen antamista, ja 2 momenttia siten, että tietojen edelleenluovutus koskisi Energiaviraston hallussa olevien liike- tai ammattisalaisuuden piiriin kuuluvien tietojen luovutusta. Pykälän 1 momentin ensimmäisestä virkkeestä poistettaisiin sanat ”salassapitosäännösten estämättä”. Pykälän 2 momentissa sanamuoto ”salassapitosäännösten estämättä” korvataan sanamuodolla ”liike- tai ammattisalaisuutta koskevan salassapitosäännöksen estämättä”.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 199/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sähköntuotannon ja kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain (117/2011) 9 §,
muutetaan 1 ja 3 §, 4 § ja siirretään se lakiin lisättävään 1 a lukuun sekä 2 luvun otsikko, 5–8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 20 ja 21 §, sellaisina kuin niistä ovat 7 ja 21 § osaksi laissa 1404/2016, sekä *lisätään* lakiin uusi 1 a luku ja 12 a § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoituksena on sähkön toimitusvarmuuden tason turvaaminen sähkönkulutuksen huipputen ja merkittävien sähköntuonnin ja -tuotannon häiriöiden aikana sekä luoda edellytykset sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavan tehoreservin tarpeen arvioinnille ja tehoreservin ylläpitämiselle Suomen sähköjärjestelmässä.

Tehoreservin hankinta on pyrittävä järjestämään siten, että tehoreservijärjestelmään valikoituvat parhaiten tehoreserviksi soveltuvat voimalaitosyksiköt, energiavarastot ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevät kohteet ja että tehoreservijärjestelmä toteutetaan taloudellisesti ja suunnitelmallisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisena kokonaisuutena ympäristönäkökohdat huomioon ottaen.

3 §

Tehoreservin ottaminen ajoon ja käytösäännöt

Sähkömarkkinalain (588/2013) 8 §:ssä tarkoitettu järjestelmävastaava kantaverkonhaltija määrää tehoreservinä toimivan voimalaitosyksikön, energiavaraston ja sähkönkulutuksen jouston ottamisesta ajoon tehoreservin käytösääntöjen mukaisesti. Ajoon on määrättävä enintään sähköjärjestelmän tarpeen vaatima määrä yksiköitä. Ajoon määrättävät yksiköt on valittava kokonaistaloudellisesti perustellun ajojärjestyksen mukaisesti.

Käytösäännöt tulee asettaa siten, ettei niillä perusteettomasti vaikuteta sähkön tarjontaan ja sähkön hinnan määräytymiseen markkinoilla ja niissä on otettava huomioon sähkön sisämarkkinoista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/943, jäljempänä *sähkömarkkina-asetus*, 21, 22, ja 26 artiklassa säädetyt vaatimukset. Käytösäännöt tulee julkaista.

1 a luku

Sähköjärjestelmän resurssien riittävyys

3 a §

Sähköjärjestelmän resurssien riittävyysarviointi

Energiaviraston tehtävänä on laatia kansallinen sähköjärjestelmän resurssien riittävyysarviointi sähkömarkkina-asetuksen 24 artiklan mukaisesti vähintään joka toinen vuosi.

3 b §

Päätös sähkön toimitusvarmuuden tavoitetasosta

Energiaviraston tehtävänä on laatia työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotus sähköntoimitusvarmuuden tavoitetasoksi sähköjärjestelmässä.

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

Valtioneuvosto päättää sähkömarkkina-asetuksen 25 artiklan mukaisesti sähkön toimitusvarmuuden tavoitetasosta sähköjärjestelmässä Energiaviraston ehdotuksen pohjalta. Päätös on julkaistava.

4 §

Tehoreservin tarpeen määrittäminen

Energiaviraston tehtävänä on määrittää tarvittava tehoreservin määrä vähintään kahden vuoden välein.

Tehoreservin määrä on mitoitettava sähkötoimitusvarmuuden tavoitetasosta annetun valtioneuvoston päätöksen mukaisesti. Tehoreservin määrän mitoittamisessa on otettava huomioon myös sähköjärjestelmän resurssien riittävyysarviointi ja sähkömarkkina-asetuksen 21 artiklan 6 kohdassa säädetty edellytykset uusien sopimusten tekemiseksi. Lisäksi on otettava huomioon tarjolla olevan, vaatimukset täyttävän kapasiteetin määrä sekä tehoreservin hankintakustannukset.

Tarvittavan tehoreservin määrä sekä sen määrittämisessä käytetyt perusteet on julkaistava.

Kansantaloudellisesti perustellusta, toimitusvarmuuden kustannustehokkaaseen turvaamiseen liittyvästä syystä Energiavirasto voi tehoreservin hankintapäätöstä tehdessään poiketa 1 momentissa tarkoitettua tehoreservin määrästä. Poikkeaminen ei kuitenkaan saa olla merkittävä.

Tarkentavia säännöksiä 4 momentissa tarkoitettua kansantaloudellisesti perustellusta, toimitusvarmuuden kustannustehokkaaseen turvaamiseen liittyvästä syystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

2 luku

Tehoreservin hankinta ja ylläpitäminen

5 §

Tehoreservin hankinta

Energiavirasto voi hyväksyä tehoreservijärjestelmään viraston määrittämän tehoreservin tarpeen edellyttämän määrän vaatimukset täyttäviä voimalaitosyksiköitä, energiavarastoja ja sähkönkulutuksen joustoon kykeneviä kohteita. Ahvenanmaan maakunnassa, Ruotsissa, Virossa ja Norjassa sijaitseva voimalaitosyksikkö, energiavarasto tai sähkönkulutuksen joustoon kykenevä kohde voidaan hyväksyä tehoreserviin, jos Energiavirasto arvioi, että osallistuminen on teknisesti mahdollista ja sähkömarkkina-asetuksen 26 artiklassa säädetty edellytykset täyttyvät.

Tehoreservin hankinnan on perustuttava tasapuolisten ja julkistettujen perusteiden pohjalta tapahtuvaan avoimeen, läpinäkyvään ja syrjimättömään menettelyyn. Energiaviraston tehtävänä on laatia tehoreservin hankinnan ehdot sekä järjestää tehoreservin hankinta niiden pohjalta vuosittain.

Energiaviraston on tehtävä tehoreservin hankinnasta kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Sen on kuultava ennen hankintapäätöksen tekemistä järjestelmävaraavaa kantaverkonhaltijaa hankintamenettelyyn osallistuvien voimalaitosyksiköiden, energiavarastojen ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevien kohteiden soveltuvuudesta toimia tehoreservinä.

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

6 §

Tehoreservinä toimivien yksiköiden valintaperusteet

Hankintamenettelyssä saaduista tarjouksista Energiaviraston on hyväksyttävä ne, jotka ovat tehoreservin hankintaan liittyvien vertailuperusteiden mukaan tehoreservijärjestelmän tavoitteiden kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimpia tai ne, jotka ovat hinnaltaan halvimpia. Kokonaistaloudellisesti edullisimpien tarjousten vertailuperusteina käytetään hintaa, teknisiä ansioita, toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä ja käyttökustannuksia tai muita vastaavia perusteita.

Tarkempia säännöksiä hankintamenettelyssä käytettävistä kokonaistaloudellisesti edullisimpien tarjousten vertailuperusteista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava tarjouspyyntöasiakirjoissa. Vertailuperusteiden ja painotusten on oltava perusteiltaan selkeitä, läpinäkyviä ja syrjimättömiä.

7 §

Tarjouksen hylkääminen hankintamenettelyssä

Energiavirasto saa hylätä hankintamenettelyyn osallistuvan voimalaitoksen, energiavaraston tai sähkönkulutuksen joustoon kykenevän kohteen haltijan tekemän tarjouksen, jos:

1) tarjottu voimalaitosyksikkö, energiavarasto tai sähkönkulutuskohde ei täytä jäljempänä 8 §:ssä asetettuja vaatimuksia;

2) on syytä epäillä, että tarjotun kapasiteetin hinta johtaa tilanteeseen, jossa voimalaitoksen, varaston tai sähkönkulutuskohteen haltijan saama korvaus ylittäisi tässä laissa tarkoitetun tehoreservijärjestelmästä johtuvan velvoitteen täyttämistä aiheuttavat hyväksyttävät kustannukset;

3) tarjous ei muutoin kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla vastaa hankintamenettelyn ehtoja;

4) tarjoajalle on annettu 12 a §:n mukainen valtioneuvoston takaisinperintää koskeva päätös, jota tarjoaja ei ole noudattanut, taikka tarjoaja on valtioneuvoston suositusten mukainen vaikeuksissa oleva yritys;

5) Energiaviraston tiedossa on vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 84 §:ssä tarkoitettu peruste, joka edellyttää tarjoajan sulkemista tarjouskilpailun ulkopuolelle mainitun lain mukaisesti järjestetyssä tarjouskilpailussa.

8 §

Tehoreserviin osallistuville yksiköille asetettavat vaatimukset

Yksikön haltija voi tarjota tehoreservijärjestelmään sellaista erillistä voimalaitosyksikköä, energiavarastoa tai sähkönkulutuksen joustoon kykenevää kohdetta taikka tällaisten kohteiden yhdistelmää, joka täyttää seuraavat vaatimukset:

1) yksiköllä on valmius ajoon enintään 12 tunnin kuluttua käskyn antamisesta 1 päivän joulukuuta ja 28 päivän helmikuuta välisenä aikana ja yhden kuukauden kuluttua muuna aikana;

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

- 2) yksikön vähimmäiskapasiteetti on 1 megawatti;
- 3) yksikkö kykenee ajossa ollessaan käyttösäännöissä kulloinkin määriteltyyn tehonmuutokseen;
- 4) yksiköllä on valmius vähintään 200 tunnin ajoaikaan käyttösopimuksen mukaisella täydellä teholla 1 päivän joulukuuta ja 28 päivän helmikuuta välisenä aikana;
- 5) yksikkö täyttää sähkömarkkina-asetuksen 22 artiklan 4 kohdassa kapasiteettimekanismeille asetetut päästöraajat;
- 6) yksikköön kohdistuvat ympäristöluvat ja -vaatimukset eivät estä yksikön ottamista ajoon tehoreservijärjestelmän mukaisesti käyttösopimuksen voimassaoloaikana.

10 §

Tehoreservin käyttösopimus

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija tekee hankintamenettelyssä tehoreservijärjestelmään hyväksytyn voimalaitosyksikön, energiavaraston ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevän kohteen haltijan kanssa sopimuksen yksikön käytöstä Energiaviraston tekemän tehoreservin hankintapäätöksen mukaisesti. Tehoreservin käyttösopimukseen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään julkisista asiakirjoista.

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija asettaa tehoreservin käyttösopimuksessa säännöt tehoreservinä toimivan yksikön käyttövalmiuden ylläpidolle, yksikön käytölle sekä sen tuottaman tai luovuttaman sähkön tai sähkönkulutuksen joustoon ajoon ottamiselle.

Voimalaitosyksikön, energiavaraston ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevän kohteen haltija on velvollinen pitämään tehoreservinä toimivan yksikön käyttösopimuksen edellyttämässä käyttövalmiudessa sekä käyttämään yksikköä ja ottamaan yksikön ajoon käyttösopimuksen edellyttämällä tavalla.

11 §

Tehoreservinä toimivan yksikön haltijalle maksettava korvaus

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija maksaa tehoreservinä toimivan yksikön haltijalle korvauksen tehoreservijärjestelmän mukaisen velvoitteen täyttämisestä. Korvaus määräytyy Energiaviraston tekemän tehoreservin hankintapäätöksen mukaisesti. Korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tehoreservin käyttösopimuksessa asetettujen velvoitteiden täyttämisestä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi, kun otetaan huomioon tähän liittyvät tulot ja velvoitteen täyttämistä saatava kohtuullinen tuotto.

Korvaus maksetaan jälkikäteen tehoreservin käyttösopimuksessa määräytyissä jaksoissa.

12 a §

Korvauksen maksamisen erityiset edellytykset

Edellä 11 ja 12 §:n mukaista korvausta ei makseta, jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija tai järjestelmävastaava kantaverkonhaltija ei ole noudattanut eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta annetun lain (300/2001) 1 §:ssä tarkoitettua tuen takai-

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

sinperintäpäättöstä taikka jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija on Euroopan unionin valtiontukisääntelyssä tarkoitettu vaikeuksissa oleva yritys.

Energiavirasto voi päättää jatkaa maksatusta, jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija tai järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on korjannut puutteen tai laiminlyönnin. Energiavirasto voi pyytää tuen saajalta vakuutuksen, ettei tuen maksamiselle ole 1 momentissa tarkoitettua estettä.

13 §

Tehoreservin ylläpitämiseen liittyvät tehtävät ja valvonta

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen.

Energiaviraston ja järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tehtävänä on huolehtia tehoreservin ylläpitoa koskevaan järjestelmään liittyvistä tehtävistä tämän lain mukaisesti. Energiaviraston tehtävänä on lisäksi valvoa lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista, huolehtia tehoreservijärjestelmää ja tukipäätöksiä koskevan ajantasaisen tiedon julkaisusta verkkosivullaan sekä toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle riittävät tiedot tehoreservistä sen valtiotukia koskevien tehtävien hoitamiseksi.

14 §

Energiaviraston vahvistamat säännöt ja ehdot

Energiaviraston tulee päätöksellään vahvistaa ennen niiden käyttöönottamista:

- 1) säännöt tehoreservijärjestelmään kuuluvien voimalaitosyksiköiden, energiavarastojen ja sähkönkulutuksen joustoon kykenevien kohteiden käyttövalmiuden ylläpidolle ja niiden käytölle;
- 2) tehoreservin ylläpitoa koskevan järjestelmän rahoittamiseksi perittävien maksujen määräytymisperusteet.

16 §

Tehoreservijärjestelmään liittyvän velvoitteen rikkominen

Energiavirasto voi neljän kuukauden kuluessa rikkomuksen havaitsemisesta määrätä tehoreservin käyttösopimuksen purettavaksi, jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija on tahallaan rikkonut tehoreservijärjestelmään liittyvää velvoitetta, johon hän on sitoutunut tehoreservin käyttösopimuksessa.

Energiavirasto voi velvoittaa tehoreservinä toimivan yksikön haltijan palauttamaan rikkomuksen vakavuudesta riippuen kokonaan tai osaksi korvaukset, jotka järjestelmävastaava kantaverkonhaltija on käyttösopimuksen perusteella maksanut tälle, jos tehoreservin käyttösopimus on purettu 1 momentin mukaisesti taikka jos tehoreservinä toimivan yksikön haltija on muutoin rikkonut tehoreservin käyttösopimusta.

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

18 §

Tietojen antaminen

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan sekä tehoreservinä toimivan yksikön haltijan on ~~salassapitosäännösten estämättä~~ annettava Energiavirastolle tässä laissa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Energiavirastolla on oikeus tarkastaa tietojen oikeellisuus valvottavan hallinnassa olevissa tiloissa. Tarkastusta ei saa kuitenkaan toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Tarkastuksessa on noudatettava hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädettyä.

Energiavirastolla on **liike- tai ammattisalaisuutta koskevan salassapitosäännöksen** estämättä oikeus luovuttaa työ- ja elinkeinoministeriölle sen tehtävien hoitamista varten välttämättömät tiedot.

20 §

Järjestelmään liittyvien toimintojen eriyttäminen

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan tulee eriyttää tehoreservijärjestelmän hoitaminen muista yrityksen harjoittamista liiketoiminnoista. Eriyttämiseen sovelletaan sähkömarkkinalain 12 lukua. Järjestelmän hoitaminen voidaan antaa myös järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kokonaan omistaman tytäryhtiön tehtäväksi. Järjestelmävastaavalla kantaverkonhaltijalla on oikeus harjoittaa sähkönhankintaa ja -myyntiä järjestelmän hoidon edellyttämässä laajuudessa.

Tehoreservinä toimivan yksikön haltijan tehoreservijärjestelmään liittyvien toimintojen eriyttämiseen sovelletaan eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta annettua lakia (19/2003).

21 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Energiaviraston 5 ja 7 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan kuitenkin muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Energiaviraston 5 ja 7 §:n nojalla antamaan päätökseen ja Energiavirastoon sovelletaan, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 126 ja 127 §:ssä, 145 §:n 1 momentissa, 146 §:n 1 ja 2 momentissa, 147 §:n 1 ja 3 momentissa, 149 ja 151–153 §:ssä, 154 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa, 155, 161–163, 165 ja 167 §:ssä sekä 168 §:n 1 momentissa säädetään valitusosoituksesta, hankintapäätöksen tiedoksiannosta, muutoksenhausta ja seuraamuksista sekä hankintayksiköstä, ellei tässä laissa toisin säädetä.

Energiaviraston 14 §:n nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013). Markkinaoikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Energiaviraston 5, 7 ja 14 §:n nojalla tekemä päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei valituksen tai hakemuksen käsittelevä tuomioistuin toisin määrää.

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 202.

Tämän lain tultua voimaan ensimmäinen 5 §:ssä tarkoitettu tehoreservin hankinta saadaan tehdä vasta Euroopan komission hyväksyttyä tehoreservijärjestelmän valtiontukena.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin käyttösopimuksiin, jotka on solmittu viimeistään 31 joulukuuta 2019 ja joiden voimassaolo päättyy viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2022, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 30.11.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sanni Grahn-Laasonen kok
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Janne Sankelo kok
jäsen Joakim Strand r
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väättäinen sd
varajäsen Kai Mykkänen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen